

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien ulosmittausta koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Eduskunta on 23 päivänä helmikuuta 1988 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 4.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti valiokunta on pyytänyt asiasta sosiaalivaliokunnan lausunnon, joka on tämän mietinnön liitteenä.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Kari Lehtola oikeusministeriöstä, vs. nuorempi hallitussihteeri Jan Tennberg sosiaali- ja terveysministeriöstä, lakimies Maini Kosonen sosiaalihallituksesta, toimistopäällikkö Seppo Virtanen ja toimistopäällikkö Erkki Schalberg kansaneläkelaitoksesta, sosiaalihuollon toimitusjohtaja Rauno Kervinen Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, lakimies Marja-Liisa Pelander Työeläkelaitosten Liitosta, lakimies Riitta Korpiluoma Eläketurvakeskuksesta, puheenjohtaja Pertti Virolainen ulosottoasiain neuvottelukunnasta, puheenjohtaja Mikko Paatero Suomen nimismiesyhdistyksestä, puheenjohtaja Heikki Merenheimo Suomen kaupunginvoutien yhdistyksestä, puheenjohtaja Simo-Jaakko Korpinen Suomen ulosottoapulaisten yhdistyksestä ja toiminnanjohtaja Teuvo Ikonen Eläkkeensaajien Keskusliitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke, sairaus- ja äitiyspäiväraha sekä eräät muut toimeentuloetuudet saatettaisiin ulosottokelpoiksi. Ulosmittauksen ulkopuolelle jäisivät kuitenkin kansalaisen perustoimeentuloon tarkoitettut kansaneläke, perhe-eläkelain mukainen yleinen perhe-eläke, rintamasotilaseläkelain mukainen eläke sekä työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha. Ulosmittauksen ulkopuolelle jäisivät myös sotilasvammalain mukainen päiväraha, elinkorko ja huoltoeläke. Eläke- tai sosiaalilainsäädännön

nojalla määrättyyn tarkoitukseen myönnetty avustus ja kustannusten korvaus olisi myös jätettävä ulosmittaamatta.

Eläkkeen ja muun toimeentuloetuuden ulosmittaaminen toimitettaisiin palkan ulosmittausta koskevien säännösten mukaisesti. Ulosmittaamatta olisi siten jätettävä määrätty osuus eläkkeen tai muun etuuden nettomäärästä. Ulosmitattava osa laskettaisiin kaikkien palkka- ja eläketulojen yhteismäärästä. Ulosmittaamatta on aina jätettävä asetuksella määriteltävä rahamäärä, joka velallisen katsotaan tarvitsevan omaan ja perheensä välttämättömään elatukseen. Tätä ns. suojaosuutta on hallituksen esityksen mukaan tarkoitus uudistuksen yhteydessä tuntuvasti korottaa.

Valiokunnan kannanotot

Toinen lakivaliokunta pitää hallituksen esityksen perusteluihin viitaten perusteltuna, että eläkkeistä ja eräistä muista etuuksista voidaan suorittaa ulosmittaus.

Sosiaalivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että ulosmittauksen suojaisuus nostetaan hallituksen esityksen perusteluista ilmenevällä tavalla noin 2 200 markkaan ja että velallisen huoltovelvollisuus otetaan asianmukaisella tavalla huomioon suojaosuuden suuruutta asetuksella määrättäessä. Suojaosuuden tulee seurata rahanarvon muutosta.

Valiokunta on asiaa käsitellessään keskustellut myös suojaosuuden edellä esitetyn tason riittävydestä velallisen aseman turvaamiseen. Ottaen kuitenkin huomioon sen, että monissa sosiaalietuuksissa tulotaso voi jäädä jopa huomattavastikin alle edellä esitetyn ulosmittaamatta jätettävän suojaosuuden tason, valiokunta ei tässä vaiheessa pidä tarkoituksenmukaisena edellyttää suojaosuuden määräämistä esitettyä noin 2 200 markkaa korkeammaksi.

Sen sijaan valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää nykyistä yhtenäisemmän ja joustavamman toimeentulojärjestelmän luomisen mahdollisuudet.

Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota erityisesti niiden elatusapua saavien lasten asemaan, joiden kohdalla suojaosuuden korottaminen merkitsee heikompaa mahdollisuutta saada elatusapua ulosmitatuksi. Koska suojaosuuden nostaminen kuitenkin on velallisen kannalta tarkoituksenmukaista, valiokunta katsoo, että elatusapua saavien lasten asema tulisi turvata elatustuen tasoa korottamalla.

Myös hallituksen esityksessä ehdotettu ulosottolain 4 luvun 7 b §:n kumoaminen merkitsisi varsinkin lasten aseman heikkenemistä. Valiokunnan käsityksen mukaan elatusavun ulosoton tulee edelleen olla mahdollista kansaneläkkeestä ja sitä vastaavista etuuksista siltä osin kuin ne ylittävät suojaosuuden. Tämän

johdosta valiokunta esittää tätä tarkoittavan säännöksen ottamista kansaneläkelain 79 §:ään.

Sosiaalivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa lisäksi tehtäväksi vähäiset tekniset korjaukset ulosottolain 4 luvun 7 §:n 1 momenttiin ja sairausvakuutuslain 69 §:ään.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta kunioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvät toinen, kolmas, neljäs, viides, seitsemäs, kahdeksas, yhdeksäs ja kymmenes lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että ensimmäinen ja kuudes lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

ulosottolain 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ulosottolain 4 luvun 7 b §, sellaisena kuin se on 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (394/73),

muutetaan 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7 ja 7 a §, sellaisina kuin ne ovat mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa, sekä

lisätään 4 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 18 päivänä toukokuuta 1973 annetulla lailla ja 5 päivänä syyskuuta 1975 annetulla lailla (709/75), uusi 5 momentti seuraavasti:

4 luku

Ulosmittauksesta

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Tämän luvun palkkaa koskevia säännöksiä on sovellettava myös eläkkeeseen, elinkoroon, sairauspäivärahaan, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan, tulojen tai elatuksen vä-

hentymisestä maksettavaan korvaukseen sekä muihin toimeentuloetuuksiin, jollei niitä ole laissa kielletty ulosmittaamasta.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

6.

L a k i**sairausvakuutuslain 69 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 69 §:n 1 momentti näin kuuluvaksi:

69 §

Sairaanhoito- ja kuntoutus- tai raskaus- ja synnytyskustannuksista tämän lain nojalla suoritettavaa korvausta *taikka* 76 b §:n nojalla maksettavaa tukea ei saa ulosmitata.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Lisäksi valiokunta edellä sanottuun viitaten ehdottaa,

että kansaneläkelakia muutettaisiin seuraavasti:

11.

L a k i**kansaneläkelain 79 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 79 §:ään uusi näin kuuluva 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi:

79 §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, voidaan kuitenkin ulosmitata puolisolle tai lapselle taikka vahingonkorvauksena lapselle maksettava elatusapu.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 1988

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, varapuheenjohtaja Lax, jäsenet Aittoniemi, Löyttyjärvi, Myller, Mönkäre, Paasilinna,

Pietikäinen, Röntynen, Saastamoinen, Savela ja Vuoristo sekä varajäsenet Alaranta, Fred, Puisto (osittain), Särkijärvi (osittain) ja Uitto.

Vastalauseita

I

Hallituksen esityksessä esitetään, että ulosmittauksen ulkopuolelle jätetään kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, rintamasotilaseläkkeet, työttömyysperuspäivärahat ja sotilasmuuttolain mukaiset etuudet. Lisäksi esitetään, että ulosmittauksen ulkopuolelle jätetään myös erilaiset kustannusten korvaukset.

Mielestämme äitiysraha olisi tullut rinnastaa edellä mainittuihin etuuksiin ja jättää myös se ulosmittauksen ulkopuolelle. Äitiysrahaa maksetaan nykyisin yhteensä 105 arkipäivältä, joista 30 arkipäivää on ennen laskettua synnytysaikaa. Äitiysrahan voidaan katsoa sisältävän raskaudesta ja synnytyksestä aiheutuvien kustannusten korvausta siltä osin kuin näitä kustannuksia ei ole korvattu normaalin sairausvakuutuskorvauksen kautta. Voidaan myös katsoa, että tähän etuuteen sisältyy tiettyä korvausta raskauden ja synnytyksen äidille aiheuttamasta kivusta ja särystä. Äitiysraha muodostaa joka tapauksessa vastasyntyvälle kansalaiselle tärkeän turvan ja sen avulla perhe voi yrittää

selviytyä uuden perheenjäsenen väistämättä mukanaan tuomista lisäkustannuksista.

Lisäksi katsomme, että velallisen suojaksi tarkoitettu suojaosuus pitäisi säätää laissa ja sitoa se samalla palkkaindeksiin. Jotta eläkkeiden ulosmittaamisen mahdollistava lainmuutos ei johtaisi kohtuuttomiin tilanteisiin, lainmuutos olisi mielestämme tullut tehdä sillä tavoin, ettei sillä olisi ollut taannehtivaa vaikutusta.

Edellä esitetyn perusteella ehdotammekin kunnioittaen,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät toinen, kolmas, neljäs, viides, seitsemäs, kahdeksas, yhdeksäs, kymmenes ja yhdestoista lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että ensimmäinen ja kuudes lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

ulosottolain 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
(*poist.*)

muutetaan ulosottolain 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7 (poist.), 7 a ja 7 b §, sellaisina kuin ne ovat (poist.) 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (394/73), sekä

lisätään 4 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 18 päivänä toukokuuta 1973 annetulla lailla ja 5 päivänä syyskuuta 1975 annetulla lailla (709/75), uusi 5 momentti seuraavasti:

4 luku

Ulosmittauksesta

6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 §

Tämän luvun palkkaa koskevia säännöksiä on sovellettava myös eläkkeeseen, elinkor-

koon, sairauspäivärahaan, (*poist.*) isyys- ja vanhempainrahaan, tulojen tai elatuksen vähentymisestä maksettavaan korvaukseen sekä muihin toimeentuloetuuksiin, jollei niitä ole laissa kielletty ulosmittaamasta.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

7 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 b §

Palkan ulosmittauksessa katsotaan velallisen tarvitsevan seuraavaan palkanmaksupäivään asti itsensä ja puolisonsa sekä hänen elatuksensa varassa olevien omien ja puolisonsa lasten ja ottolasten elatukseen, omalta osaltaan 75 markkaa ja jokaisen edellä mainitun omaisen osalta 20 markkaa päivää kohti (suojaosuus). Edellä 1 momentissa tarkoitettuja markka-

määriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksiluvun mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6.

Laki

sairausvakuutuslain 69 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 69 §:n 1 momentti näin kuuluvaksi:

69 §

Sairaanhoito- ja kuntoutus- tai raskaus- ja synnytyskustannuksista tämän lain nojalla suoritettavaa korvausta taikka 76 b §:n nojalla maksettavaa tukea ei saa ulosmitata. Äitiysrahaa ei myöskään saa ulosmitata.

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 1988

Vappu Säilynoja

Pauli Uitto

II

Käsitellessään hallituksen esitystä toinen lakivaliokunta on äänestyksen jälkeen hyväksynyt ulosottolain 4 luvun 7 §:n ja sairausvakuutuslain 69 §:n siinä muodossa, että sairausvakuutuslain 23 §:ssä säädetty äitiysraha on saatettu ulosmittauksen alaiseksi tuloksi. Tätä ei mielestäni voida pitää hyväksyttävänä, koska äitiysrahan tarkoituksena on lisätä taloudellista turvaa sekä äidin että lapsen osalta aikana, jolloin lapsen hoito aiheuttaa runsaasti usein ennalta arvaamattomia taloudellisia kustannuksia. Jo se, että äitiysrahan maksaminen

rajoittuu synnytystä edeltävään ja sen jälkeiseen lyhyeen aikaan, osoittaa taloudellisen tuen perusteeksi edellä mainitun tarkoituksen.

Valiokuntakäsittelyn aikana on keskusteltu siitä, onko ulosmittaukselta suojattavaksi esitetty osuus 2 200 markkaa kuukaudessa riittävä turvaamaan velallisen toimeentulon. Koska kysymys liittyy olennaisesti laajempaan, ns. yleistä toimeentuloturvaan koskevaan kysymykseen, ei nyt käsiteltävänä olevan suojaosuuden mahdollista nostamista voida mielestäni käsitellä yleisen vähimmäistoimeentulon määrittä-

misen ulkopuolella ja erillisenä asiana. Tämän johdosta olen esittänyt valiokunnan mietintöön liitettäväksi toivomuksen, että hallitus pikaisesti ryhtyisi selvittämään yleisen vähimmäistoi-meentuloturvan kehittämiseen liittyviä kysymyksiä ja mahdollisuuksia sen toteuttamiseksi. Valiokunta on hylännyt esityksen äänestyksen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella kunnioittaen ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät toinen, kolmas, neljäs, viides, seitsemäs, kahdeksas, yhdeksäs, kymmenes ja yhdestoista lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että ensimmäinen ja kuudes lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

ulosottolain 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ulosottolain 4 luvun 7 b §, sellaisena kuin se on 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (394/73),

muutetaan 4 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7 ja 7 a §, sellaisina kuin ne ovat mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa, sekä

lisätään 4 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 18 päivänä toukokuuta 1973 annetulla lailla ja 5 päivänä syyskuuta 1975 annetulla lailla (709/75), uusi 5 momentti seuraavasti:

4 luku

Ulosmittauksesta

6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 §

Tämän luvun palkkaa koskevia säännöksiä on sovellettava myös eläkkeeseen, elinkorkoon, sairauspäivärahaan, (*poist.*) isyys- ja vanhempainrahaan, tulojen tai elatuksen vä-

hentymisestä maksettavaan korvaukseen sekä muihin toimeentuloetuuksiin, jollei niitä ole laissa kielletty ulosmittaamasta.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

7 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6.

Laki

sairausvakuutuslain 69 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 69 §:n 1 momentti näin kuuluvaksi:

69 §

Sairaanhoito- ja kuntoutus- tai raskaus- ja synnytyskustannuksista tämän lain nojalla suoritettavaa korvausta, *samoin kuin äitiysrahaa* taikka 76 b §:n nojalla maksettavaa tukea ei saa ulosmitata.

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Lisäksi aikaisemmin lausumaani viitaten ehdotan,

että valiokunnan mietinnön perusteluissa lausuttaisiin:

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 1988

Sulo Aittoniemi

III

Hallituksen esitykseen yhtyen valiokunta esittää eläkkeiden ja muun sosiaaliturvan saatamista ulosmittauksekelpoisiksi. Hallitus esitti kansaneläkkeiden jättämistä kokonaan ulosmittauksen ulkopuolelle. Tästä poiketen valiokunta ehdottaa myös kansaneläkkeitä elatusapujen osalta ulosmittauksen piiriin.

Kansaneläkelaitos ehdotti valiokunnalle sairausvakuutuksen päivärahojen ensimmäisen kuukauden osalta ja äitiyspäivärahojen jättämistä ulosmittauksen ulkopuolelle, koska nämä päivärahat sisältävät myös korvauksen aiheutuvista kustannuksista. Valiokunta ei kuitenkaan pitänyt lakiehdotusten muuttamista tarpeellisenä.

Hallituksen esityksen perusteluihin on kirjattu lupaus velallisen suojaosuuden nostamisesta 2 200 markkaan. Mitään kannanottoa huollettavan suojaosaosuuden nostamiseen tai edes sen säilyttämiseen nykyisenä 600 markkana ei hallituksen esitykseen sisälly. Suojaosuutta ei esitetä kirjattavaksi lakiin eikä sidottavaksi indeksiin, vaan siitä päättäminen jää asetuksen ja poliittisten suhdanteiden varaan.

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 1988

Marja-Liisa Löyttyjärvi

”Valiokunta edellyttää, että hallitus pikaisesti ryhtyy selvittämään yleisen vähimmäistoi-meentuloturvan kehittämiseen liittyviä kysymyksiä ja mahdollisuuksia sen toteuttamiseksi.”

Valiokunnassa kuullut sosiaalipolitiikan asiantuntijat totesivat esitetyn suojaosuuden merkitsevän myös kannanottoa perusturvan tasosta käytävään keskusteluun. Demokraattisen Vaihtoehdon eduskuntaryhmä pitää esitettyä suojaosuutta aivan liian alhaisena toimeentulon turvaamiseksi velalliselle. Erittäin vakavaa on lapsen osuuden jättäminen kokonaan vaille huomiota. Viimeisimmät selvitykset lapsen aiheuttamista välttämättömistä kustannuksista edellyttäisivät tämän osuuden korottamista vähintään 1 000 markkaan.

Valiokunta on myös hallituksen esitykseen yhtyen ehdottanut ulosmittauksekelpoisuuden voimaantuloa takautuvasti vastoin eläkeläisjärjestöjen voimakasta kannanottoa.

Edellä olevan perusteella ehdotan kunnioittaen,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

EDUSKUNNAN
SOSIAALIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

17 päivänä toukokuuta 1988

Lausunto n:o 3

Toiselle lakivaliokunnalle

Toinen lakivaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti 25 päivänä helmikuuta 1988 pyytänyt sosiaalivaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 4 eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien ulosmittausta koskevan lainsäädännön muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Kari Lehtola oikeusministeriöstä, nuorempi hallitussihteeri Katriina Alaviuhkola ja vs. nuorempi hallitussihteeri Jan Tennberg sosiaali- ja terveysministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Aino-Inkeri Hansson sosiaalihallituksesta, apulaisosastopäällikkö Risto Sala verohallituksesta, toimituspäällikkö Seppo Virtanen ja toimistopäällikkö Erkki Sahlberg Kansaneläkelaitoksesta, lakimies Riitta Korpiluoma Eläketurvakeskuksesta, ylitarkastaja Paavo Kokkarinen Hämeen lääninhallituksesta, pormestari Lars Karlsson Porvoon maistraatista, toimitusjohtaja Pentti Kostamo Työeläkelaitosten Liitosta, toimituspäällikkö Kari Virta Helsingin kaupungin elätusturvatoimistosta, ympäristösihteeri Markku Wallin Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, osastopäällikkö Jukka Ahtela Suomen Työnantajain Keskusliitosta, filosofian maisteri Markku Koponen Liiketyönantajain Keskusliitosta, lakimies Jaana Asikainen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck Akavas-ta, valtiotieteen lisensiaatti Kaarina Knuuti Maataloustuottajain Keskusliitosta, Kansallisen Eläkeläisliiton pääsihteeri Arvo Niemi edustaen valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen neuvottelukuntaa, oikeustieteen lisensiaatti Erkki Kontkanen pankkien neuvottelukunnasta, puheenjohtaja Simo Korpinen Ulosottoapulaisten Yhdistyksestä, puheenjohtaja Raita Pennanen Yksinhoitajien Liitosta ja hallituksen jäsen Mikko Paavola Elatusvelvollisten Liitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa eläkettä, sairaus- ja äitiyspäivärahaa sekä eräitä muita toimeentuloetuuksia saatettaisiin ulosmittauskelpoisiksi. Ulosmittauksen ulkopuolelle olisi kuitenkin jätettävä kansalaisen perustoimeentuloon tarkoitettua kansaneläke, perhe-eläkelain mukainen yleinen perhe-eläke, rintamasotilaseläkelain mukainen eläke sekä työttömyysturvan peruspäiväraha. Ulosmittauksen ulkopuolelle jäisivät myös sotilasvammalain mukainen päiväraha, elinkorko ja huoltoeläke. Sosiaalilainsäädännön nojalla tiettyyn tarkoitukseen myönnetty avustus ja kustannusten korvaus olisi myös jätettävä ulosmittaamatta.

Eläke- ja muut toimeentuloetuudet ulosmittataisiin palkan ulosmittausta koskevien säännösten mukaisesti. Ulosmittaamatta olisi siten jätettävä määrätty osuus etuuden nettomäärästä. Tätä osuutta määriteltäessä otettaisiin huomioon myös ne eläkkeet ja etuudet, joista saatavaa ei voida ulosmitata edellä esitetyn mukaisesti. Ulosmittaamatta olisi aina jätettävä rahamäärä, joka velallisen katsotaan tarvitsevan oman ja perheensä välttämättömään elatukseen, mitä rahamäärää on tarkoitus hallituksen esityksen mukaan uudistuksen yhteydessä tuntuvasti korottaa.

Ulosmittauskelpoiset etuudet

Jotta eläkeläiset tasavertaisina muiden kansalaisten kanssa voivat saada luottoa ja luottokortin sekä olla takaajina, solmia osamaksusopimuksia ja muutoinkin toimia yleistä luottokelpoisuutta edellyttävien sopimusten osapuolena, sosiaalivaliokunta pitää perusteltuna, että myös eläkkeistä ja eräistä muista etuuksista voidaan suorittaa ulosmittaus. Saadun selvi-

tyksen mukaan ulosmittaus voisi käytännössä koskea muutamaa kymmentätuhatta eläkeläistä, joiden asema paranee sikäli, että uudistuksen toteuduttua ei vähäisissäkin ulosmittauksissa jouduta turvautumaan omaisuuden ulosmittaukseen. Valiokunnan käsityksen mukaan ulosmittauksen tulee hallitusmuodon 5 §:n hengen mukaisesti olla periaatteessa mahdollista riippumatta siitä, millä perusteella tulo saadaan. Vastaavasti yhdenvertaisuus edellyttää, että esimerkiksi elatusvelvollisen saaman eläkkeen lajista riippumatta lasten elatusavut voidaan periä. Perustoimeentulon turvaaminen on valiokunnan mielestä tarkoituksenmukaista tehdä ulosmittauksen suojaosuuden avulla.

Suojaosuus

Sosiaalivaliokunta pitää perusteltuna ulosmittauksen suojaosuuden korottamista hallituksen esityksen perusteluista ilmenevällä tavalla. Suojaosuus tulee valiokunnan käsityksen mukaan määritellä markkamääräisenä ja sen tulee olla suuruudeltaan hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti vähintään sellainen, että kansaneläkkeen pohja- ja lisäosaa sekä rintamalisää saavan henkilön eläkkeestä ei käytännössä voida suorittaa ulosmittausta. Nykyisin suojaosuuden tulee olla noin 2 200 markkaa. Lisäksi tulee ottaa huomioon huoltovollisuus säädettäessä asetuksella suojaosuuden määrää. Suojaosuuden tulee seurata rahanarvon muutosta.

Sosiaalivaliokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että uudistus erältä osin heikentää suojan tarpeessa olevien asemaa. Tärkein tällainen ryhmä ovat elatusapu saavat lapset, joiden kannalta suojaosuuden korottaminen merkitsee heikompaa mahdollisuutta saada elatusapu ulosmitatuksi. Suojaosuuden hallituksen esityksen perusteluissa ehdotettu taso on kuitenkin velallisen kannalta tarkoituksenmukainen.

Ulosottolain 4 luvun 7 b §:n kumoaminen merkitsee varsinkin lasten aseman heikkene-

mistä. Valiokunnan mielestä ulosoton elatusavun maksamiseksi tulee olla mahdollista myös sosiaalietuuksista niissä tapauksissa, joissa ne nousevat suojaosuuden yläpuolelle. Tätä seikkaa korostaa lisäksi muun muassa se, että kansaneläkkeen lapsikorotus maksetaan nimenomaan lapsen elatusta varten. Pelkkä hallinnollinen valvonta siitä, osallistuuko kansaneläkettä saava henkilö lapsen elatukseen, ei valiokunnan käsityksen mukaan ole riittävää. Kansaneläkkeestä ja sitä vastaavista etuuksista tulee edelleen nykyisin voimassa olevan lain mukaisesti voida ulosmitata ainakin lapselle maksettava elatusapu. Ehdotuksen toteuttaminen on kansaneläkelain osalta tarkoituksenmukaisinta toteuttaa sijoittamalla säännös kyseisen lain 79 §:n uudeksi 2 momentiksi.

Eräät tekniset korjaukset

Hallituksen esityksessä ulosottolain 4 luvun 7 §:n 1 momentiksi todetaan, että luvun säännöksiä sovelletaan muun muassa äitiysrahaan. Sairausvakuutuslain muuttamisella on äitiysrahan nimikettä muutettu siten, että oikea ilmaisu on äitiys-, isyys- ja vanhempainraha.

Ehdotuksessa laiksi sairausvakuutuslain 69 §:n muuttamisesta viitataan sairaanhoito- ja kuntoutus- taikka raskaus- ja synnytyskustannuksiin, joita ei saa ulosmitata. Sosiaalivaliokunta ehdottaa, että selvyiden vuoksi kyseeseen luetteloon lisätään myös sairausvakuutuslain 76 b §:n nojalla maksettava tuki.

Hallituksen esityksen perusteluihin ja edellä esitettyyn viitaten sosiaalivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Lausuntonaan sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin edellä lausunnossa esitetyt huomautukset huomion ottaen.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinari, varapuheenjohtaja Louvo (osittain) ja jäsenet Ala-Harja, Alaranta (osittain), Kankaanniemi (osittain), Koistinen (osittain), Kärhä (osittain), P. Leppänen (osittain), Mäkelä

(osittain), Nordman, Paavilainen (osittain), Rantanen, Rinne, Stenius-Kaukonen (osittain), Taina, Törnqvist ja Väistö sekä varajäsenet Hurskainen-Leppänen (osittain), Kauppinen (osittain), Kuuskoski-Vikatmaa (osittain) ja Pohjanoksa (osittain).

Eriäviä mielipiteitä

I

Sosiaalivaliokunnan enemmistö ei ole halunnut suojaosuuden säätämistä lailla ja suojaosuuden sitomista indeksiin, vaan jättää asian

asetuksen varaan. Tätä en ole voinut hyväksyä. Lakia ei myöskään tulisi säätää taannehtivaksi.

Helsingissä 17 päivänä toukokuuta 1988

Pekka Leppänen

II

Esittäessään eläkkeiden ja muun sosiaaliturvan saattamista ulosmittauskelpoiseksi hallitus on sentään jättänyt kansaneläkkeet ulosmittauksen ulkopuolelle. Sosiaalivaliokunta vaatii kuitenkin epäsuorasti myös kansaneläkkeiden saattamista ulosmittauksen piiriin, mitä on pidettävä hämmästyttävänä.

Samalla kun hallitus esittää eläkkeiden ja muun sosiaaliturvan saattamista ulosmittauskelpoiseksi, se ilmoittaa, että suojaosuus nostetaan asetuksella nykyisestä 1 605 markasta 2 200 markkaan kuukaudessa. Hallitus ei sen sijaan puhu mitään velallisen huollettavia koskevasta suojaosuudesta, joka nykyisin on 600 markkaa kuukaudessa jokaista huollettavaa kohti. Huollettavien suojaosuudesta kysyttäessä oikeusministeriön edustaja ilmoitti kirjallisessa lausunnossaan, että jos huollettavien suojaosuutta nostetaan samassa suhteessa kuin huoltajan suojaosuutta, ollaan helposti tilanteessa, jossa pieni- ja keskipalkkaiset ovat suojassa palkanulosmittaukselta, mutta myös vailla mahdollisuuksia saada luottoa asunnon hankkimiseen, opiskeluun tms. Tämän lausunnon perusteella ei ole mitään varmuutta siitä, että huollettavien suojaosuus aiotaan määrätä sellaiseksi, että koko perheen toimeentulo on turvattu. Sosiaalivaliokunta ei halunnut varmistaa suojaosuuden säilyttämistä vähintään nykyisellä 600 markan tasolla huollettavaa kohti.

Suojaosuuden ja sen indeksiin sitomisen jättäminen asetuksen varaan merkitsee perustoimeentuloa koskevien säädösten jättämistä poliittisten suhdanteiden varaan. Tätä Demokraattisen Vaihtoehdon eduskuntaryhmä ei voi

hyväksyä, vaan indeksisidonnaisuus on saatava lakiin.

Hallituksen selvitykset sosiaaliturvan ulosmittauksen seurauksista ovat puutteelliset. Sosiaalivaliokunnalle ei hallituksen taholta ole osattu esittää minkäänlaisia arvioita siitä, kuinka monia ja minkäsuuruisten tulojen saajia ulosmittaus tulisi ehdotetun muutoksen vuoksi koskemaan. Esimerkkitapauksena on voitu esittää vain muutaman suurituloisen eläkeläisen lainkierto. Sensijaan Helsingin kaupungin elatusapujen perintää koskevasta selvityksestä ilmenee, että 62 % kaikista elatusvelvollisista oli niin pienituloisia, että nykyisenkään suojaosuuden johdosta pakkoperintää ei voi suorittaa. Tästä voitaneen vetää se johtopäätös, että valtaosa velallisista on niin pienituloisia, etteivät heidän tulonsa ulotu edes vähimmäistoimeentuloksi välttämättömään tulo-rajaan. Näin ollen ulosmittauksella uhattaisiin pienituloisten toimeentuloa, jota ei suinkaan paranna sosiaaliturvan saattaminen ulosmittauskelpoiseksi, vaan eläkkeiden, työttömyysturvan, sairauspäivärahojen ja palkkojen vähimmäistason tuntuva korottaminen ja vaputtaminen veroista.

Eläkeläisjärjestöt ovat vaatineet, ettei eläkeitä pitäisi saattaa takautuvasti ulosmittauskelpoisiksi, mutta edes tätä ei valiokunta ole halunnut toteuttaa. Kansaneläkelaitos on perustellusti esittänyt, ettei äitiysrahaa lainkaan eikä sairauspäivärahaa ensimmäisen kuukauden aikana saatettaisi ulosmittauksen piiriin, mutta tätäkään valiokunta ei ole halunnut toteuttaa. Valiokunta ei ole valmis edellyttämään edes sitä, että hallituksen tulisi esittää

elätustukien ja puoliorvon eläkkeiden tuntuvaa korottamista lapsen elatuksen turvaamiseksi niissä tilanteissa, joissa se nykyisestäään tulisi huononemaan.

Helsingissä 17 päivänä toukokuuta 1988

Marjatta Stenius-Kaukonen

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

III

Hallituksen esitys n:o 4 eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien ulosmittausta koskevan lainsäädännön muuttamisesta on periaatteessa oikea ja tarkoituksenmukainen. Hallituksen esityksen mukaan tarkoitus on jättää ulosmittauksen ulkopuolelle kansalaisen perustoimeentulon turvaksi tarkoitetut kansaneläke, perhe-eläkelain mukainen niin sanottu yleinen perhe-eläke, rintamasotilaslain mukainen eläke sekä työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha. Nämä etuudet on perusteltua jättää ulosmittauksen ulkopuolelle yksiselitteisesti.

Hallituksen esityksen mukaan sekä palkkojen, eläkkeiden että muiden etuuksien osalta säädettäisiin samansuuruinen suojaosuus, jonka ylimenevästä osasta vain voitaisiin ulosmittausta suorittaa. Esitykseen liittyvän taulukon mukaan suojaosuus olisi tarkoitus määrätä noin 2 200 markkaan. Mainittu taulukko ei sisälly lakiesitykseen, vaan siitä säädettäisiin asetuksella.

Suojaosuuden tasoa arvioitaessa on otettava huomioon velkojen aseman ja oikeuksien kohtuullinen turvaaminen. Ulosmitattavat saatavat perustuvat aina joko lakiin tai lainvoimaiseen tuomioon. Lainsäädännöllä tulee pyrkiä ehkäisemään yleisen vastuuntunnon höltymistä. Mitään väestöryhmää ei kuitenkaan saa asettaa sellaiseen asemaan, että kansalaisten perustoimeentuloturva vaarantuu.

Työssä olevan tai työkyntöisen aktiiviväestön mahdollisuus hoitaa velvoitteensa ovat aina huomattavasti paremmat kuin eläkeläisten, joista varsinkin iäkkäät ja sairaat ovat useimmiten täysin vailla mahdollisuuksia hankkia lisätuloja tai järjestää asioitaan niin, että he olisivat tasa-arvoisessa asemassa muiden kansalaisten kanssa. Kuitenkin myös eläkeläiset ovat kasvavan mainonnan, luottokorttien, osa-

maksusopimusten ja monien muiden paineiden alaisia ja saattavat näin joutua vaikeuksiin, jotka saattavat merkitä perustoimeentulon vaarantumista. Toisaalta pienimpiä eläkkeitä saavien kansalaisten mahdollisuudet toimia takajina tai lainanottajina ovat heikot ilman reaali-vakuutta, jota ei esimerkiksi alle 2 800 markan kuukausieläke anna.

Palkka- ja muiden ansiotulojen osalta hallituksen kaavailemaa suojaosuutta on pidettävä kohtuullisena. Sen sijaan eläkkeen varassa osittain tai kokonaan olevien osalta suojaosuus ei turvaa perustoimeentuloa varsinkaan pääkaupunkiseudulla eikä muuallakaan maassa. Jos eläkkeensaajalla on sairauksia, vuokra-asunto tai muutoin vastaavat elinolot, on 2 200 markan määrä todella alhainen. Eläkkeellä olevien osalta suojaosuudeksi tulisikin vahvistaa vähintään 2 800 markkaa.

Suojaosuuksiin tulee vahvistaa vähintään nykyistä vastaava 600 markan suuruinen huollettavakorotus jokaista huollettavaa kohden. Markkamäärät tulee sitoa elinkustannusindeksiin.

Koska sosiaalivaliokunnan lausunnossa toiselle lakivaliokunnalle ei otettu selkeästi kantaa Kansaneläkelaitoksen maksamien etuuksien ulosmittauksen ulkopuolella säilyttämisen puolesta eikä hyväksytty eläkkeiden suojaosuuden kohtuullistamisesta, en voi yhtyä valiokunnan lausuntoon näiltä osin.

Poiketen sosiaalivaliokunnan lausunnosta ehdotan,

— että Kansaneläkelaitoksen maksamat eläkkeet ja muut etuudet yksiselitteisesti jätetään ulosmittauksen ulkopuolelle,

— että eläkkeiden osalta suojaosuudeksi tulee vahvistaa vähintään 2 800

*mk ja kaikkien suojaosuuksien osalta
huoltajakorotukseksi vähintään 600
markkaa huollettavaa kohti ja*

*— että suojaosuudet sidotaan elin-
kustannusindeksiin.*

Helsingissä 17 päivänä toukokuuta 1988

Toimi Kankaanniemi

IV

Emme ole voineet yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan kansaneläkkeen saattamiseksi ulosmittauksen piiriin. Katsomme, että kansalaisten perustoimeentulon turvaksi tarkoitettu kansaneläke sekä muut vastaavat toimeentuloetuudet tulee jättää ulosmittauksen ulkopuolelle. Valiokunnan lausunnossa tämä olisi pitänyt tuoda selkeästi julki.

On myös huomattava, että ulosmittauksen ulkopuolelle jätettävän suojaosuuden määrästä ei ehdoteta säädettäväksi laissa, vaan asetuksessa. Tästä syystä on olemassa vaara, että suojaosuutta ei koroteta elinkustannusten nousua vastaavasti. Suojaosuuden jäädessä liian alhaiseksi ulosmittaus voi ulottua myös perustoimeentulon turvaksi tarkoitettuihin eläkkeisiin.

Emme voi myöskään hyväksyä sairausvakuutuslain perusteella maksettavien äitiysrahojen sekä lapsen sairaanhoito- ja kuntoutusavustusten saattamista ulosmittauksen piiriin. Äitiysraha on tarkoitettu korvaamaan myös raskaudesta ja synnytyksestä aiheutuvia kustannuksia. Lapsen sairaanhoito- ja kuntoutusavustus on puolestaan tarkoitettu korvaamaan paitsi työtulon menetystä myös lapsen sairaudesta aiheutuvia muita kustannuksia, jotka tulevat vain osittain korvattaviksi.

Valiokunnan olisikin tullut ehdottaa lausunnossaan, että hallituksen lakiehdotukseen sisältyvään sairausvakuutuslain 69 §:n 1 momenttiin tulee tehdä lisäys, jolla äidille maksettava äitiysraha sekä 76 b §:ssä tarkoitettu korvaus rajataan ulosmittauksen ulkopuolelle.

Helsingissä 17 päivänä toukokuuta 1988

Matti Väistö

Annikki Koistinen

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa